

Nr 106.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 om adoption; given Stockholms slott den 10 mars 1923.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 om adoption.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Åkerman.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 (nr 378) om adoption.

Härigenom förordnas, att 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 om adoption skola, 8 och 9 §§ i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

8 §.

Sökes — — — — — äro.

Ansökningen må ej bifallas, om vederlag är givet eller utfäst, ej heller om bidrag till barnets underhåll är avtalat, med mindre fråga är om bidrag med visst belopp en gång för alla och beloppet inbetalts till barnavårdsnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd, eller till nämnden å beloppet utfärdats förbindelse, vilken blivit av sökanden och nämnden godkänd.

Avtal om vederlag eller underhåll, som, där det varit för rätten kunnigt, bort föranleda avslag å ansökningen, vare, även om ansökningen bifalles, utan verkan.

9 §.

Rätten har att söka inhämta upplysning, huruvida vederlag eller bidrag till barnets underhåll är givet eller utfäst, så ock att i övrigt införskaffa erforderlig utredning. Har barnet ej fyllt aderton år, skall yttrande inhämtas såväl från barnavårdsnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd, som ock, ifråga om barn utom äktenskap, från den barnavårdsnämnd, som har att utöva tillsyn över barnet, och eljest från barnavårdsnämnden i den församling, där föräldrarna eller den av dem, som har vårdnaden om barnet, är kyrkobokförd.

Fader eller moder, vars samtycke till adoptionen enligt 6 § andra stycket ej erfordras, varde ändock i ärendet hörd, där det kan ske. Finnes särskild förmyndare, vars samtycke ej erfordras, skall ock han höras.

Varder — — — — — stadgat.

10 §.

För belopp, som efter vad i 8 § andra stycket sägs blivit inbetalt till barnavårdsnämnden, skall genom nämndens försorg hos riksförsäkringsanstalten eller svenskt försäkringsbolag åt barnet inköpas en livränta, lämpad efter de för underhållsskyldigheten stadgade grunder, där ej enligt avtalet hinder möter för sådant inköp, eller nämnden eljest finner, att beloppet må på annat lämpligt sätt användas för barnets underhåll.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1923.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 19 januari 1923.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.]

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Åkerman anför:

»I en till Kungl. Maj:t ställd, den 13 december 1922 dagtecknad skrivelse har styrelsen för Barnavårdsbyrån i Stockholm anfört följande:

'Under sin mångåriga verksamhet i den sociala barnavårdens tjänst har barnavårdsbyrån i Stockholm, bland annat, i betydande omfattning anskaffat fosterhem för barn utom äktenskap, vilka ej lämpligen böra eller kunna ombärdhavas av sin moder, ävensom i ett ej ringa antal fall förmedlat adoption. Barnavårdsbyrån har under denna sin verksamhet funnit, i vilken utomordentlig grad 1917 års lagstiftning varit ägnad att förbättra de utomäktenskapliga barnens ställning, men ock varit i tillfälle iakttaga, att särskilt vissa bestämmelser i lagen om adoption givit utrymme för missbruk i uppenbar strid mot de grunder, varå bestämmelserna vila. Barnavårdsbyrån vill därför i underdånighet hemställa, att med hänsyn till sålunda vunna erfarenheter någon jämkning i lydelsen av 9 och 10 §§ av nämnda lag må företagas. Till utveckling härav får barnavårdsbyrån i underdånighet anföra följande.

Enligt 9 § i lagen om adoption äger rätten i mål om adoption infordra yttrande från barnavårdsnämnd och jämväl i övrigt införskaffa erforderlig utredning. Flertalet underdomstolar i riket torde i regel infordra sådant yttrande. Men åtskilliga underrätter hava i ett ej ringa antal fall lämnat tillstånd till adoption, utan att barnavårdsnämnd blivit hörd. Och fall hava förekommit. då tillstånd till adoption givits, ehuru förhållandena varit sådana, att barnets välfärd allvarligt äventyrats. Visserligen innebär barnavårdsnämndens hörande ej absolut garanti mot misstag. Men med den ökade verksamhet, som 1917 års lagstiftning medfört för barnavårdsnämnderna, hava dessa förvärvat långt större erfarenhet än tidigare. Barnavårdsnämnderna, som under sin verksamhet så småningom vinna en ej ringa personalkännedom, hava ock långt större möjlighet än domstolarna att — delvis med anlitande av barnavårdsmännen — i fria former inhämta upplysningar rörande såväl adoptanten som barnet och dess föräldrar.

Det synes barnavårdsbyrån därför ägnat att medföra större trygghet för att adoption ej medgives i andra fall, än då det verkligen ländes till barnets bästa, om i 9 § i lagen om adoption *skyldighet* stadgas för domstol att, när adoption begäres, inhämta yttrande såväl från barnavårdsnämnden i den ort, där adoptanten har sin hemvist, som ock, ifråga om barn utom äktenskap, från den barnavårdsnämnd, som har att utöva tillsyn över barnet, och eljest från barnavårdsnämnden i den ort, där föräldrarna eller den av dem, som har vårdnaden om barnet, har sin hemvist.

Jämlikt 10 § av lagen om adoption skall rätten söka inhämta upplysning, huruvida å någondera sidan *vederlag* är givet eller utfäst. Tillkommer vederlag den, som söker tillstånd att antaga adoptivbarn, äger rätten, där så prövas skäligt, förelägga honom att vidtaga de åtgärder, rätten aktar nödiga till betryggande av, att vederlaget helt eller delvis användes till barnets bästa. Efterkommes ej ett sådant föreläggande, förfaller ansökningen. I lagen den 6 juni 1902 om fosterbarns vård stadgas, att om barn under sju år mot ersättning fostras hos andra än sina föräldrar, far- eller morföräldrar eller laga förmyndare, fost-raren skall stå under tillsyn av det allmänna. Då emellertid adoptivföräldrar äro jämställda med naturliga föräldrar, äger, även då adoption sker mot ersättning, tillsyn från det allmänns sida ej rum över vården av barnet. Med hänsyn härtill är det uppenbart, att adoption ej bör medgivas i andra fall, än då ett barn med full trygghet kan lämnas utan tillsyn från det allmänns sida. Detta är möjligt, endast då en djup önskan att åtaga sig föräldraplikter, ej behovet av medel till förbättring av den egna ekonomien är den verkliga orsaken till adoptantens önskan att adoptera. Att det senare ofta är förhållandet, när vederlag vid adoption begäres, har tyvärr erfarenheten visat under de år, som förflutit efter adoptionslagens tillkomst. Och denna erfarenhet har bestyrkts av den undersökning, barnavårdsbyrån under detta år verkställt rörande hithörande förhållanden. Rörande denna undersökning får barnavårdsbyrån meddela följande.

I tidningen Socialdemokraten förekom i december månad 1921 en artikel »Handeln med småbarn måste stoppas med lagförbud och straff», i vilken framhölls, hurusom en uppmärksam läsare av dagspressen icke kunnat undgå att stanna vid de ofta återkommande annonserna om fosterbarn med en i de flesta fall stereotyp lik formulering: »Ett barn önskas som eget mot en summa i ett för allt. Svar till 5,000 kr.» I artikeln åberopades, bland annat, vissa uppgifter av inspektrisen i Stockholms stads fosterbarnsinspektion, fröken Eva Harling, rörande inspektionens erfarenheter i hithörande frågor. Sålunda uppgavs, att trafiken med fosterbarn mot en summa i ett för allt vuxit oerhört, sedan den nya lagen om adoption kommit till. Numera adopterades helt enkelt barnet mot att föräldrarna betalade en summa, som i de flesta fall hölle sig vid 3,000—5,000 kronor. Och sedan barnet adopterats, vore fosterbarnsinspektionen ur spelet. Den hade ingen möjlighet att utöva tillsyn. En adoption måste visserligen föregås av en undersökning, men hur lätt vore det icke att skaffa intyg, att familjen vore väl känd etc. Det vore nödvändigt att få ett lagstadgat förbud med straffbestämmelser. För komme denna fosterbarnsindustri icke att upphöra.

Chefen för byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden i socialdepartementet G. H. von Koch fäste i skrivelse den 17 december 1921 barnavårdsbyråns uppmärksamhet å nämnda tidningsartikel och hemställde, att barnavårdsbyrån ville meddela sina erfarenheter i fråga om de i artikeln berörda förhållanden

ävensom, för den händelse barnavårdsbyrån funnit missförhållanden av ifrågavarande art förekomma, framlägga yttrande om de åtgärder, som enligt byråns mening lämpligen borde vidtagas. Barnavårdsbyrån, som även själv uppmärksammat, att annonserna om fosterbarn eller adoptivbarn mot en summa i ett för allt under senare år förekommit i betydligt ökat antal, beslöt i januari 1922 att låta besvara sådana annonser för att söka vinna upplysning om annonsörerna och om motivet till deras annonser. Från socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden översändes med anledning härav alla i Stockholmspressen förekommande annonser om mottagande av barn mot en summa i ett för allt. Barnavårdsbyrån tillställde härefter annonsörerna en skriftlig uppmaning att sätta sig i förbindelse med barnavårdsbyrån. Samtidigt framställdes vissa frågor. På 125 skrivelser från barnavårdsbyrån erhöles omkring 40 svar. I en del av dessa förklarades öppet, att den begärda summan skulle användas för helt andra ändamål än barnens underhåll och uppfostran, exempelvis för färdigbyggandet av ett eget hem, för betalning av en inteckning eller annan skuld, för fortsättande av en handel eller annan affärsrörelse o. s. v. Och anledning föreligger naturligen att antaga, att bland de annonsörer, som ej besvarat barnavårdsbyråns hänvändelse, fanns flertalet av dem, vilka önskade uteslutande draga egen ekonomisk fördel av åtgärden. Att så många som 40 av de 125 annonsörerna insände svar till en sådan institution som barnavårdsbyrån visar emellertid, att dessa ansågo anordningen fullt lovlig. I februari 1922 avlät barnavårdsbyrån svar till chefen för byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden i socialdepartementet och framhöll därvid, bland annat, att barnavårdsbyrån ansåge upplysningsverksamhet i hithörande frågor i hög grad påkallad, då det ofta endast vore av okunnighet om värdorna av att fosterbarn utlämnades på dessa villkor, som personer inlät sig därpå.

Barnavårdsbyrån vände sig sedermera i skrivelser den 9 maj 1922 till Svenska tidningsutgivareförbundets styrelse och Publicistklubbens styrelse med hemställan, att nämnda styrelser ville söka utverka tillstånd för byrån att i den annonsspalt i tidningarna, där ifrågavarande annonser förekomme, kostnadsfritt få införd en uppmaning om hänvändelse till byrån i dessa frågor. Genom bemedling av nämnda styrelser och Stockholmspressens ekonomiska förening, som samtliga funno framställningen behjärtansvärd, hava tidningarna med stort tillmötesgående under sommaren och hösten, i allmänhet omedelbart ovanför ifrågavarande annonser, intagit följande meddelande: »*Barn mot en summa i ett för allt.* I denna ömtåliga fråga lämnas råd och upplysningar kostnadsfritt av Barnavårdsbyrån. Trievaldsgränd 3. Sthlm.» Till början av november detta år har med anledning av detta meddelande hos barnavårdsbyrån gjorts omkring 900 skriftliga förfrågningar och omkring 250 personer hava personligen infunnit sig å byråns expedition för att erhålla närmare upplysningar.

Att med ledning av de till barnavårdsbyrån inkomna *skriftliga* förfrågningar närmare angiva motiven hos dem, som sålunda vänt sig till byrån, är ej lätt. Flertalet skrivelser hava endast innehållit förfrågningar, om barn funnes för adoption eller fostran och om den summa, som komme att lämnas. Endast i ett mindre antal fall hava brevskrivarna omnämmt, att de behöfve penningarna till inköp av en fastighet eller en bostadslägenhet, till förbättrande av den egna ekonomien i allmänhet eller dylikt. En del hava sagt sig vara barnlösa och önska adoptivbarn mot ersättning såsom en hjälp till barnens underhåll och upp-

fostran. I dessa fall har det antagligen i allmänhet förelegat en allvarlig önskan att erhålla ett barn att vårda. På de skriftliga förfrågningarna har till en början svarats med översändande av ett tryckt cirkulär, däri framhölls, att om brevskrivarens avsikt vore att upptaga ett litet barn för att helt bliva i föräldrars ställe för barnet, detta syfte bäst vunnas genom adoption utan ersättning. Vore det däremot hans önskan att taga ett fosterbarn mot ersättning, tillrådde byrån honom att taga barnet mot månadsbetalning. Vile brevskrivaren efter att hava tagit del av byråns syn på denna fråga — att barn helst borde adopteras utan ersättning eller också utackorderas såsom fosterbarn mot månadsbetalning — fortfarande sätta sig i förbindelse med byrån, utlovade byrån att ytterligare tillhandaga med råd och upplysningar.

Efter erhållet cirkulär från barnavårdsbyrån hava några återkommit med begäran om fosterbarn mot månadsbetalning, men endast ett mycket ringa antal hava velat taga adoptivbarn utan ersättning. Det stora flertalet av dem, som skriftligen vänt sig till barnavårdsbyrån, hava efter mottagandet av cirkuläret ej återkommit. Detta är onekligen ganska betecknande och torde visa, att i mycket stor omfattning behovet av förtjänst varit motivet till den första hänvändelsen till byrån.

Det har naturligen varit lättare att vinna närmare upplysningar i fråga om dem, som *personligen* vänt sig till barnavårdsbyråns expedition, än i fråga om dem, som dit gjort endast skriftlig hänvändelse. I fråga om dem, som personligen besökt byråns expedition, har byråns föreståndarinna och de två personer, som närmast biträtt henne, uppgivit, att de genom samtal funnit, att avsikten i stor utsträckning varit att med de mottagna medlen förbättra den egna ekonomien och att, när spekulanterna ej kunna erhålla en större summa med barnet, de icke heller velat mottaga detta. De ändamål, för vilka penningarna önskats, ha varit mångskiftande, inköp av en bostadslägenhet, inköp av redskap för trädgårdsskötsel, medel till fortsättande av en näring, medel för »gårdens» behov o. s. v., och de belopp, som fordrats, ej sällan betydande, i ett fall 15,000 kronor.

Av ovannämnda 1,150 personer, som skriftligen eller personligen vänt sig till byrån, hava sammanlagt ej ens tio velat taga adoptivbarn utan ersättning.

Vid den verkställda utredningen har naturligen ej kunnat fast avgränsas de fall, då adoption åsyftats såsom slutmål, från de fall, då så ej varit förhållandet. Men under utredningen har det gång på gång visat sig, att, även då fråga varit om adoption, det egna ekonomiska intresset varit en väsentligt medverkande omständighet och att, då en större penningssumma ej kunnat erhållas med barnet, någon önskan att taga detta ej längre förelegat. Otviveltaktigt har möjligheten att erhålla vederlag vid adoption hos flertalet av dessa personer väckt tanken att på denna väg söka bereda sig inkomst.

Bestämmelsen om vederlag vid adoption synes barnavårdsbyrån emellertid icke blott ägnad att föranleda missbruk. Den torde ej heller vara erforderlig för tillgodoseende av de legitima intressen, den främst skolat tjäna. Enligt 13 § av lagen om adoption åligger samma underhållsskyldighet adoptant i avseende å adoptivbarn som föräldrar i avseende å barn i äktenskap. Adoptivbarnets naturliga föräldrar äro pliktiga bidraga till barnets underhåll, allenast så framt adoptanten blir ur stånd att fullgöra sin underhållsskyldighet. I samband med lagens tillkomst framhölls, att lagen sålunda utginge från den förutsättning, att adoptanten i regel åtoge sig att med egna medel bestrida kostnaderna för adoptivbar-

nets underhåll och uppfostran. Tillika erinrades emellertid, att genom särskilt avtal bidrag kunde utfästas från de naturliga föräldrarnas sida. Ett sådant bidrag kan naturligen utfästas att utgå periodiskt, exempelvis månatligen eller ock med ett belopp en gång för alla. Att märka är emellertid, att, även om ett underhållsbidrag en gång för alla utbetalats, denna omständighet ej medför, att adoptivbarnet går förlustig den underhållsrätt, som enligt 13 § av lagen om adoption subsidiärt tillkommer detta i förhållande till de naturliga föräldrarna.

Då i 10 § adoptionslagen upptogos stadganden om vederlag, avsågs därmed främst att möjliggöra adoption i de fall, när ett penningbidrag erfordrades för att underlätta den underhållsbörda, adoptionen medförde för adoptanten. Sålunda yttrade lagberedningen i sina motiv, att ett ersättningsbelopp till adoptanten vore berättigat, exempelvis då adoptivföräldrarna vore i små villkor, så att de svårigen kunde genomföra sin önskan att taga ett adoptivbarn, med mindre de erhöle något bidrag till de med barnets vård och uppfostran förenade utgifter. Å andra sidan har lagberedningen i motiven upprepade gånger framhållit, att det omsorgsfullt måste förebyggas, att adoption komme till stånd på grund av beräkning hos adoptanten att därigenom vinna ekonomisk fördel. Om sådan beräkning spelade någon mera avgörande roll, vore det att befara, att adoptionen icke komme att motsvara, vad härmed främst borde avses, eller att bereda barnet ett gott föräldrahem. Lagberedningen framhöll också, att vederlag vid adoption från denna synpunkt kunde innebära en stor fara. Hade adoptanten tagit barnet huvudsakligen för vederlagets skull, vore fara för handen, att barnet icke erhöle den vård, det borde få. Adoptantens intresse ginge i sådant fall ut på att snarast möjligt bli av med barnet men få behålla vederlaget. Åtminstone finnes sannolikhet för, att vederlaget ej bleve använt för barnets bästa. Av hänsyn härtill meddelades bestämmelsen i 10 § andra punkten, enligt vilken rätten, där så prövades skäligt, äger förelägga adoptanten att vidtaga åtgärder till betryggande av att vederlaget helt eller delvis användes till barnets bästa.

Av den här framlagda utredningen framgår, att redan under de år, lagen om adoption nu varit i tillämpning, de av lagberedningen uttalade farhågorna i fråga om förevarande bestämmelse visat sig grundade. Det har visat sig, att, då vederlag kräves, det egna ekonomiska intresset i stor utsträckning är grunden till adoptantens önskan att adoptera. Och barnavårdsbyrån anser, att bestämmelsen varit ägnad att framkalla den uppfattningen, att villkor om vederlag vid adoption vore ett fullt naturligt och normalt avtalsvillkor. Bestämmelsen har vidare i viss mån bidragit till att väcka eller i varje fall sprida tanken på barns bortsättande i fosterhem mot ett belopp en gång för alla. Huru mycket lämpligare ersättningens utbetalande i form av månadsbidrag är, och huru olämplig, ja farlig, engångsbetalningen kan vara, behöver ej närmare utvecklas. Och faran är naturligen störst, där tillsyn över barnets vård ej utövas från det allmännas sida, vilket — såsom ovan framhållits — är fallet då adoption beviljats. Med hänsyn därtill bör det enligt barnavårdsbyråns mening ej ifrågakomma, att adoption medges i andra fall, än då ett barn kan med trygghet lämnas utan tillsyn från det allmännas sida. Detta är ej möjligt, då penningbidrag från de naturliga föräldrarna är en omständighet, som väsentligt medverkar till att adoptanten vill adoptera. En djup önskan att själv åtaga sig föräldraplikter bör vara den verkliga orsaken till adoptantens begäran om tillstånd till adoption. Endast i sådant fall kan det förväntas, att barnet mottages med den föräldrakänsla, som giver barnet

skydd mot brist och vanvård. Grund till försiktighet synes därför enligt barnavårdsbyråns mening alltid föreligga, då penningbidrag fordras, och i varje fall bör adoption tillåtas, endast om detta bidrag med säkerhet framstår allenast som ett medel för adoptanten att bättre sörja för adoptivbarnets uppfostran, ej såsom ett medel att förbättra den egna ekonomien.

Enligt barnavårdsbyråns mening kan behovet av understöd från de naturliga föräldrarnas sida fullt tillgodoses genom den möjlighet att sluta avtal om underhållsbidrag, som föreligger. Ett sådant avtal, som vid barns bortsättande i fosterhem bör avse månatliga bidrag, kan däremot, då fråga är om adoption, lämpligen avse ett bidrag en gång för alla. Redan genom beloppets karaktär av underhållsbidrag — ej vederlag — klargöres adoptantens förpliktelse att använda detsamma för barnets underhåll och uppfostran. Trygghet för att det erlagda beloppet kommer till behörig användning bör vidare, så långt det är möjligt, kunna vinnas därigenom, att lydelsen av 10 § adoptionslagen jämkas till närmare överensstämmelse med 10 § i lagen om barn utom äktenskap. Enligt sistnämnda lagrum skall belopp, som underhållsskyldig åtagit sig att till barnets underhåll utgiva en gång för alla, betalas till barnavårdsnämnden. Nämnden skall hos riksförsäkringsanstalten eller svenskt försäkringsbolag åt barnet inköpa en livränta, lämpad efter de för underhållsskyldigheten stadgade grunder, om ej nämnden finner, att beloppet må på annat lämpligt sätt användas för barnets underhåll. Denna bestämmelse har erhållit stor praktisk betydelse och visat sig ägnad att, där ett engångsbidrag kan givas, i hög grad betrygga barnets rätt. Genom en sådan ändring av 10 § adoptionslagen komme möjligheten att genom adoption göra ekonomisk vinning att väsentligen förminskas och därmed faran för missbruk av adoptionsinstitutet. En följd därav, att det engångsbelopp, vars utbetalande lagen medgiver, utgör ett underhållsbidrag till barnet, blir ock, att om barnet dör, innan bidraget för sitt ändamål förbrukats, detsamma återgår till de naturliga föräldrarna.

Barnavårdsbyrån hemställer därför, att 10 § adoptionslagen på så sätt omarbetas, att adoption mot vederlag ej tillåtes, samt att föreskrift meddelas, att därest ett underhållsbidrag en gång för alla gives, därmed skall förfaras enligt bestämmelserna i 10 § av lagen om barn utom äktenskap. Det kan naturligen ifrågasättas att giva domstolen rätt att medgiva undantag från regeln om medlens överlämnande till barnavårdsnämnden. Det synes emellertid byrån lämpligast att även i detta fall — liksom då fråga är om barn utom äktenskap — låta det ankomma på nämnden att bestämma, huruvida medlen helt eller delvis må utlämnas till adoptanten. Barnavårdsnämnden kan lättare efter någon tids erfarenhet bedöma, i vilken mån förvaltningen bör betros adoptivföräldrarna.

Även med den av barnavårdsbyrån föreslagna lydelsen av 10 § adoptionslagen kan det naturligen inträffa, att av de naturliga föräldrarna vederlag i hemlighet gives till adoptanten och att således vinningslystnad är den verkliga grunden till adoptantens begäran om tillstånd till adoption. Med hänsyn till adoptivbarnets skyddslösa ställning är det därför alltid nödvändigt, att domstolen omsorgsfullt prövar, huruvida barnet med trygghet kan betros adoptanten, och härvid är en noggrann undersökning av de ekonomiska utfästelser, som kunna vara förbundna med barnets överlämnande, av största betydelse. Härunder kan det liksom för närvarande hända, att de naturliga föräldrarna och adoptanten i strid mot det verkliga förhållandet förneka, att ersättning i någon form skall

utgå till denne. Barnavårdsbyrån vill dock ej av hänsyn härtill ifrågasätta en bestämmelse om rätt för domstolen att avfordra parterna en förklaring på heder och samvete rörande ifrågavarande förhållanden. En sådan bestämmelse skulle kräva ett särskilt stadgande om straffpåföljd vid falsk förklaring och lämpligheten av ett dylikt stadgande anser sig barnavårdsbyrån ej kunna bedöma. De krav på straffåtgärder, som framstälts i den tidigare diskussionen, vill byrån således icke för närvarande biträda. Barnavårdsbyrån anser dessutom, att domstolarna i allmänhet böra kunna genom barnavårdsnämnderna erhålla även denna fråga behörigen utredd. Skulle det visa sig, att med hänsyn till föreliggande utredning möjligheten av obehöriga ekonomiska beräkningar från adoptantens sida ej kan anses utesluten, bör ansökningen om tillstånd till adoption avslås. Barnavårdsbyrån anser det vara vida att föredraga, att adoption tillåtes i ett färre antal fullt betryggande fall än i ett större antal fall men med risk att tillstånd till adoption gives ovärdiga personer. Fall av vanvård eller misshandel av barn, där domstol stadfäst ett adoptivförhållande, äro ägnade att på ett betänkligt sätt kompromettera adoptionen såsom rättsinstitut.

Erhåller 10 § adoptionslagen det innehåll, här ovan föreslagits, kan fortfarande det legitima intresse, som understundom kan föreligga att bereda en adoptant ett bidrag från de naturliga föräldrarnas sida till kostnaderna för adoptivbarnets underhåll och uppfostran tillfullo tillgodoses, medan å andra sidan faran för egenyttiga beräkningar från adoptantens sida väsentligen minskas. Att detta skulle innebära en betydande vinst för det sociala barnavårdsarbetet, därom hyser barnavårdsbyrån en på erfarenheterna från sin verksamhet grundad övertygelse. Då det naturligen är av största vikt, att det för samhället så betydelsefulla arbetet för det uppväxande släktets vård icke motverkas genom lagbestämmelser, som visat sig giva anledning till missbruk, får barnavårdsbyrån i underdånighet uttala den förhoppningen, att denna dess framställning upptages till nådigt övervägande.'

Förevarande skrivelse åsyftar vissa ändringar i 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 om adoption. Förstnämnda lagrum innehåller, bland annat, ett bemyndigande för rätten att i mål om adoption infordra yttrande från barnavårdsnämnd. Att nämndens hörande icke påbjöds för de normala fallen, då den, som skall adopteras, är minderårig, lärers främst hava berott därpå, att dessa nämnder då ännu på många orter i vårt land voro ganska oprövade. På sätt barnavårdsbyrån framhåller, är förhållandet härutinnan numera ett annat, och goda skäl synas mig tala för, att denna källa för upplysningars inhämtande städse utnyttjas, så framt ej den, som skall adopteras, uppnått den ålder, att tillsyn från nämndens sida i allmänhet ej längre bör ifrågakomma, eller 18 år. Även beträffande frågan, från vilken eller vilka nämnder yttrande bör inhämtas, är jag ense med barnavårdsbyrån.

Lagen om adoption innehåller i 10 § följande bestämmelse: »Rätten har att söka inhämta upplysning, huruvida å någondera sidan vederlag

är givet eller utfäst. Tillkommer sökanden vederlag, äge rätten, där så prövas skäligt, förelägga honom vidtaga de åtgärder rätten aktar nödiga till betryggande av att vederlaget helt eller delvis användes till barnets bästa. Efterkommes ej sådant föreläggande, vare ansökningen förfallen». Såsom framgår av lagberedningens motivering är den tanke, som ligger till grund för detta stadgande, i huvudsak denna. Vid den utredning, som rätten ex officio har att företaga i adoptionsärenden, är det av vikt att konstatera, huruvida ekonomiska intressen av en eller annan art äro förknippade med ansökningen. Om detta visar sig vara händelsen och sökanden eller annan härvid får antagas fullfölja egoistiska syften, är ansökningen icke förtjänt av bifall. Men händelsen kan även vara den, att sökanden tagit eller betingat sig ekonomiska förmåner i barnets intresse. Det förekommer stundom fall, då barnet kan förväntas få ett gott hem hos adoptivföräldrar, vilka av ekonomiska skäl ej kunna fullfölja sin önskan att upptaga barnet, om de ej erhålla något bidrag till de med barnets vård och uppfostran förenade utgifterna. Den grannliga prövningen, huruvida ett sådant fall föreligger, ankommer på rätten. Enligt det anförda lagrummet har rätten, om den härvid kommer till det resultat, att adoption bör få äga rum, jämväl att avgöra, huruvida det bidrag, varom fråga är, kan anförtros åt adoptanten att av honom fritt disponeras i barnets intresse, eller huruvida beträffande beloppet i dess helhet eller till någon del särskilda åtgärder böra föreskrivas till betryggande av att syftet vinnes.

Barnavårdsbyråns skrivelse ger visserligen icke anledning till det antagandet, att de principer, som uppbära det ifrågavarande stadgandet, blivit av domstolarna missförstådda. Den av byrån verkställda utredningen synes däremot visa, hurusom bland allmänheten mången anser det såsom en naturlig sak, att adoptanten söker tillgodose sina egna ekonomiska intressen. Detta innebär tydligen en fara för att samtycke till adoption sökes och, på grund av de med utredningen förknippade svårigheterna, erhålles även i andra fall än de av lagen åsyftade. På sätt byrån framhåller är detta så mycket mera betänkligt, som vården om adoptivbarn ej är underkastad den beträffande fosterbarn stadgade kontrollen från det allmännas sida.

I vad mån den nyss nämnda, om jag så får säga, affärsmässiga uppfattningen av adoptionen kan hava sin grund i nyss anförda stadgande är svårt att avgöra. Nekas kan dock icke, att lagrummets avfattning kan giva anledning till missförstånd. Här talas sålunda om vederlag såsom något med adoptionen i vissa fall förenligt, och det kunde synas, som om adoption skulle kunna medgivas, även om vederlaget delvis vore

avsett för annat än barnets bästa. Den oklarhet, som sålunda vidlåder lagrummet, har sin grund däruti, att ordet vederlag användes i en allt för vidsträckt bemärkelse. Därunder inbegripes nämligen ej blott en gottgörelse, som endera kontrahenten mottagit för vad han å sin sida presterat eller utfäst sig att prestera, utan även vad adoptanten mottagit i sin egenskap av barnets blivande representant och sålunda åtminstone i första hand i dess intresse. Detta är emellertid två olika saker, som böra hållas strängt åtskilda även terminologiskt. I förra fallet föreligger ett verkligt vederlag; i senare fallet åter är det åtminstone i regel fråga om ett bidrag till barnets underhåll. Sammanfattas dessa företeelser under en gemensam beteckning, kan detta så mycket lättare vålla missförstånd, som rätten att erhålla bidrag till barns underhåll för icke länge sedan ganska allmänt uppfattades såsom en vårdnadshavaren tillkommande rätt, över vilken denne kunde efter behag disponera. I den nya lagstiftningen på familjerättens område har emellertid den uppfattningen flerstädes kommit till klart uttryck, att underhållsrätten tillkommer den, vars behov är i fråga.

En adoption mot vederlag i egentlig mening lärer böra en gång för alla förbjudas. Visserligen kunna fall tänkas, då den omständigheten, att vederlag givits eller utfästs, icke tyder på att för barnets välfärd främmande synpunkter spelat en obehörig roll. Men dessa sällsynta fall måste stå tillbaka för de förut berörda hänsyn, som kräva, att varje köpslagan angående barnet klart och otvetydigt framstår såsom något otillbörligt. Lagen bör sålunda innehålla ett ovillkorligt stadgande, att ansökning om tillstånd till adoption ej må bifallas, om vederlag är givet eller utfäst.

En regel sådan som den nyssnämnda skulle emellertid förlora all praktisk betydelse, om avtal angående bidrag till barnets underhåll lämnades utan beaktande vid adoptionsärendets behandling. Vad som i verkligheten avsåge vederlag, kunde då klädas i underhållsbidragets form. Risker härför är tydligen mindre, om bidraget utfästes att utgå periodiskt under tiden tills barnet kan förväntas vinna förmåga att försörja sig självt. Mot en adoption, som är förknippad med ett sådant avtal, möta emellertid betänkligheter av annan art. Är meningen redan från början, att vårdnadshavaren under barnets hela uppväxttid skall stå i ett dylikt ekonomiskt beroende av de naturliga föräldrarna, är adoption ej den rätta formen för rättsförhållandets ordnande. Den definitiva och väsentliga förändring i barnets rättsställning, som adoptionen innebär, är på sin plats allenast om adoptanten är eller genom ett bidrag i ett för allt sättes i stånd att för framtiden underhålla barnet. En annan

sak är, att de förutsättningar, under vilka adoptionen skedde, sedermera kunna slå fel och att det på den grund kan bli nödvändigt taga i anspråk den subsidiära underhållsskyldighet, som enligt lagens 13 § åvilar de naturliga föräldrarna och som icke upphör på grund därav, att ett underhållsbidrag i ett för allt utgivits i samband med adoptionen.

Emot ett bidrag av sistnämnda beskaffenhet bör lagen, såsom nyss antyddes, ej ställa sig avvisande. Det är också bidrag av denna art, som 10 §, rätt fattad, närmast åsyftar, då där talas om vederlag såsom något i vissa fall med adoptionen förenligt. Lagrummet lägger det i rättens hand att, där så prövas skäligt, förelägga adoptanten att vidtaga de åtgärder, rätten aktar nödiga till betryggande av att vederlaget helt eller delvis användes till barnets bästa. Såsom framgår av motiveringen åsyftas härvid sådana åtgärder som inköp av livränta för barnet under dess uppväxttid eller insättande av ett kapital i en bank, som åtager sig att utgiva räntan åt adoptanten och kapitalet åt barnet, när det uppnått myndig ålder. Skall trygghet ernås mot adoption för vinnings skull, synes det emellertid lämpligt att, på sätt barnavårdsbyrån föreslår, efter mönstret av 10 § i lagen om barn i äktenskap giva en ovillkorlig föreskrift, att beloppet skall omhändertagas av barnavårdsnämnden och av denna disponeras på sätt där för ett liknande fall föreskrives. Det lär dock ej böra uppställas såsom villkor för samtycke till adoptionen, att beloppet är inbetalt redan då samtycke gives. Adoption bör även få komma till stånd, om förbindelse å beloppet utfärdats till nämnden och blivit av sökanden och nämnden godkänd. Att beloppet härvid är ställt att betalas i flera poster, bör naturligtvis lika litet här som vid tillämpningen av 10 § i lagen om barn utom äktenskap anses beröva avtalet dess egenskap att avse 'visst belopp en gång för alla'.

Om bestämmelser av nu angivna innehåll upptagas i adoptionslagen, är det visserligen utan vidare klart, att rätten skall söka inhämta upplysning, huruvida vederlag eller bidrag till barnets underhåll är givet eller utfäst. Det synes mig emellertid lämpligt, att rättens skyldigheter härutinnan inskärpas genom ett uttryckligt stadgande. Barnavårdsbyrån diskuterar även frågan, huruvida rätten bör tillerkännas befogenhet att avfordra sökanden och barnets föräldrar en förklaring på heder och samvete rörande ifrågavarande förhållanden vid äventyr av straff för falsk förklaring. Byrån avvisar dock denna tanke, och jag delar den uppfattning, att bestämmelser av nämnda innebörd ej böra upptagas i lagen. Däremot tror jag det vara lämpligt, att lagen fränkänner ett avtal om vederlag eller underhåll, som, där det varit för rätten kunnigt, bort föranleda avslag å ansökningen, all verkan. Om adoptanten i hemlighet

mottager vederlag eller underhållsbidrag, riskerar han sålunda att detta återkräves.

Skola hithörande bestämmelser byggas på nu angivna grunder, lärer det bäst överensstämma med adoptionslagens systematik, att i 8 §, som behandlar de sakliga förutsättningarna för adoption, upptagas förbudet mot vederlag och de regler, som ha avseende på bidragsavtalens förenlighet med adoption. Stadgandet om rättens plikt att föranstalta om utredning i hithörande frågor bör lämpligen upptagas i 9 § och regeln om disponerandet av bidragsbelopp, som inflyta till barnavårdsnämnden, i 10 §.»

Föredraganden uppläser härefter ett inom justitiedepartementet i samråd med lagberedningen utarbetat förslag till *lag om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 (nr 378) om adoption*, av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar¹⁾, och hemställer att för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål lagrådets yttrande över förslaget måtte inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.

---

¹⁾ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl Maj:ts lagråd den 9 mars 1923.

Närvarande:

justitierådet SUNDBERG,
regeringsrådet THULIN,
justitieråden STENBERG,
KÔERSNER.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 19 januari 1923, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 (nr 378) om adoption.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren Einar Stenbeck.

Justitieråden Sundberg, Stenberg och Kôersner lämnade förslaget utan anmärkning.

Regeringsrådet Thulin yttrade:

»Jag lämnar förslaget utan annan erinran, än att stadgande, som kan föranleda att bidrag till adopterat barns underhåll inbetalas till barnavårdsnämnd, ej synes mig böra meddelas utan att uttryckligen fastslås, att inbetalningen sker under kommunal eller statlig garanti för medlens förvaltning.»

Ur protokollet:

Erik Ölander.

---

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 10 mars 1923.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Åkerman anmäler lagrådets den 9 i denna månad avgivna utlåtande över det till lagrådet den 19 januari 1923 remitterade förslag till lag om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 (nr 378) om adoption, därvid föredraganden hemställer, att förslaget, vilket av lagrådets flesta ledamöter lämnats utan erinran, måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

N. Cervin.
